

۲۱ مارچ ۱۹۱۸

صافی : ۳۶

ایکٹھی جلد

تیسری مختصر سیرت

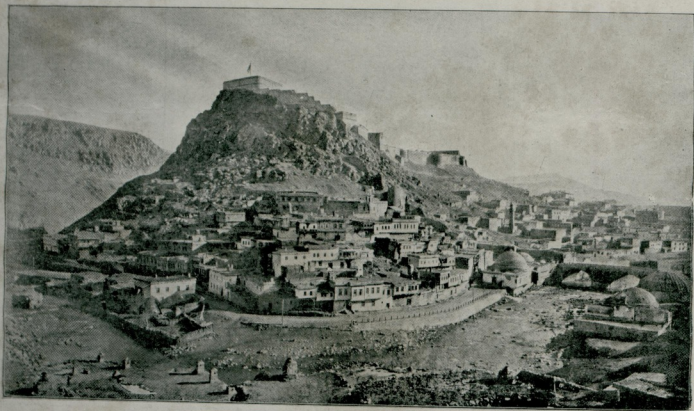
فوتولان تورک مملکتی

قارص ، آردهان و باطوم حقیقه

بو قضا ساحه‌سی ده بو مقداره داخله، شو خالده وضعیت سابقه‌سه اعدامی تأمین ایدیلن پرلر ساحه اعتبارله عموم قافاسیه‌نک یوزده یشتی تشکیل ایدیلور دیکدر. [قافاسیه‌نک ساحه سطحیه‌سی ۶۹۹،۲۲۰ کیلومتر مربعی]. فقط قافاس مملکتی بری اصل قافاسیه دیکری ماورای قافاسیه نامیه ایکی پویوک ناحیه طبیعییه آرپلیر. قافاس ساسله‌سنگ جنوبده

بایریم موقع مستحکمی ده احتوا ایتک اوزره قارص، آردهان و باطوم حواله‌سی تحت تحکم و غلبه‌لرینه آلتی ایستملاردی . ۱۸۷۸ برلین قونفرمی ده بو حقیقتی تأمیه تعمیر ایدمه مشیدی. آلتشکرو و یازید تورکیایه اعاده ایدلش ایدمه اکثریت اهالیسی تورک و مسلمان اولان قارص ، آردهان و باطوم روسلرده براقلمشیدی .

۱۸۲۹ ادرته معاهده‌سیله کریم یوغازی بنینه آتیلر فی ودها جنوبده یونی لمانی آله ایدن و بریاندن (آفسر) ایله (آفیکلک)، دیگر جهندن آراواته قدر صوفولن روسلر ، جنوبده حدودلرینک اکه زیاده چیققی تشکیل ایدن نقطه‌سیله قره‌دکیر ساحلی آره‌سنده‌کی ساحه‌ده تورکیانک بر وضعیت حاکمه حافظه ایش ، بخصوص ایراندن قره‌دکیره این

قارص شهرینک عمومی منظره‌سی

ایران و ارضروم یایلاقلرینه قدر اوزانان پوون اراضی جغرافیاشلسرک (مارای قافاسیه) دیدکاری مملکتدن . ایشته قارص ، آردهان و باطوم ده بو ناحیه جغرافیه‌ده بولندیقندن بولر ماورای قافاسیه ایله قایسه ایدلشکی حالده یوقارده‌کی نسبت یوزده اونه یوکسلیر . [ماورای قافاسیه‌نک ساحه سطحیه‌سی ۲۴۷،۰۰۰ کیلومتر مربعی]. حدود من ۱۸۷۸ ده‌کی

(برهت لیتووسق) معاهده‌سی ایله روسلر طرفندن تخلیه‌سی تقرر ایدن بو اراضی ۲۵،۷۲۵ کیلومتر مربعی وسعتده‌در. بو مساحه‌نک ۶۰،۹۷۶ کیلومتر مربعی باطوم و ۱۸۰،۷۴۹ کیلومتر مربعی قارص ایالتلرینه عائددر . بزم اداره‌مژده ایکن ارضروم ولایته ملحق بر قضا تشکیل ایدن آردهان روسلر اداره‌سنده قارص ایالتنه ربط ایدلش اولدیقندن

مهم تجارت یوللرینک صاحی قالمش اولمستندن هیچ ممنون اولمه‌ملر بو حوالیده ایلری به آتیلماق ایچون دائما فرصت آراقمندن کری طوره‌مملاردی . بونک ایچون ایدکی ۱۸۷۷ عثمانلی - روس عساریه‌سی متعاقب غقدینه مجبوریت حاصل اولان آریستوفاوس معاهده‌سنده آلتشکر وادیسی ایله بیزیر و طهرانه کیدن تجارت یوللرینک اکه مهم استناد نقطه‌سی اولان

اورن کوزل اوزرماناردن ودها یو کسکدره کی چارلقلردن
صوکره چیلایق و سیاه قایلردن مرکب کته لر یولطر
آرمسته اوزانیر . پیشلکلر یوایی اولان وادیارده
بریز قورلور یوسیه عاجلی و یونلر آرمسته صوقولش
اولان کولر کورولور وهر آیدیمه بر سرت وایلچین
قایلر آرمستدن فیلا یوپ دو کون سیلار وشلالار
کوزده چایار .

کوچوک قاقاسلر غریبه شالی آتاپولنی سلسله سنک
و آتی طوروسلرک تبعاتنه قاریشیر . یوایی کتله یی
یکدیگرینه برلشدیرن اک اساسی رطبله **جورده**
صوفی ایله **قور نهری** آرمستده یوکلن **الله اکبر**
طایفه لر . یو صورتله ماورای قاقاسیه ، ارضروم
یا یلانک شرق جهه سنکد کی ایانک قدمه لر نی تشکیل
ایش و اراضیده غریبه طوغر یی تدریجی بر تر ق
عرومی حصوله گلش اولور .

وضعته کتیرک صورتیه شرقده ناهین ایشدیکمز
ساحه توسع ، مساحه اعتباریه غریبه آوروای
غالبیه یوگون آلزده بولان طور مرقضه ، هان
هان معادلیر .

عین مقایسه یی نفوس اعتباریه یایق ایشتره ک
کورورده که ۱۹۹۲ رسی روس ایستاتیسفرینه
قارن ایشدیمه ۳۹۶,۲۰۰ جمعا ۵۷۹,۳۰۰
۱۸۳۰,۱۰۰) بالغ اولان نفوسه نسبت ایدیلر
ایه نفوس عمومیته یوزده دردی و (۷۳۴۷,۰۰۰ دن
عبارت اولان ماورای قاقاسیه نفوسه نسبت ایدیلر
ایه یونفوسک یوزده بدیی ، تورکیا ایله برکده
مقدراتی تعیین حقی قرائتلر دیکمز .

ماورای قاقاسیه ، قاقاس طایغلرک جنبوده
قره دکلرین بحر خوره قدر اوزانان چو کیش

و چوق طایقار بریالادر . یوپالای اوزرندیک
غیرمنظم شالهلر ، عمورلری مختلف زوایله
آشند اوزانلاردن یوکلنک عارضه یوکل
قاریشیک بر شکل خاخی اواله ایدر . یو
واسع یایلا اوزرندیمه مختلف طریقی ناحیه لر
آریلشدیر . فارس ، آردهان ویاطوم
اراضیی یو ناحیه طبعیه لردن قسما

کوردک قاقاسیه قسما رزانه یایلاسی

دنین پارچه لر اوزرندیمه ،
کوچوک قاقاسلر قردکدر ساحاتین

تقلیه قدر اوزانان طایغلر . یونلر
قاقاس طایغلرک **ریرون** و **قور کیش**

وادیله آریلر و یایکلر وسطی قاقاسلره
آز مرتفع **صومرام** طایغلره برلشیرلر .

روان یایلاسی کوچوک قاقاسلرک جنبوده
قایر . یوده بریز عارضه لکله لر

یالادر . نقطه هر ایکی پارچه ناک تشکلات طبعیه
و منظره خارجیمی بر ریشه بکرمه . کوچوک
قاقاسلر یان بایشدن باشک سرت و مقام صخور
اشدالیدن مرکب اولقداری حاله روان یایلاسنده
یاکلر اندقای صخوره تصادف ایدیلر . هر طرفه
عزوط وولقانیلرک بربری تعقب ایشدیک و لاو
سوروتیلرک کولومتروله اوزاندی کورولور .

کوچوک قاقاسلرک اک یوکلر ذرومی یاطومک
جنوب شرقیسنده سوویه یخردن ۳۶۰۰ مترویه

یوکلن **قارمال طایغی** در . یونون ماورای قاقاسیه ده
یاکلر (آلا کوزده ۲۰۹ متر) و (آرات ۵۱۷۰

متر) طایغری ارتفاع اعتباریه یو ذرومی کچیلر .
کوچوک قاقاس طایغلرک باجاری ، اوزمانلر
ساحه سنکده ، طبق آیلرله اولدنی کی ژکتین

مرعاله قایلدر . یایلا دنین یو مرعاله یازین
قارن ایشدین کین کوردر ویاطوم جوارندن کین

لاز چو یانلر سورولری اولانلرله . آز مرتفع ییازی

قارمال طایغی - قارمال طایغی - قارمال طایغی - قارمال طایغی - قارمال طایغی - قارمال طایغی - قارمال طایغی - قارمال طایغی - قارمال طایغی - قارمال طایغی

دها جنبوده روان یایلاسی مرتفع و عارضه یی
کته در . یورده یوکلن طایغلر آرمستد کی درین
حفرلر ده بریکلرک خارج طوغر یی قوای برجریان
بولدین صولر یوکلر کولر وجوده کتیمشدر .
سوویه یخردن ۱۹۸۸ متر ارتفاعده واقع **چلدر**
کول یوز دها شرقده ، سوچریمه لمان کول دین

ایک ییق دغه **یوکلر اولان و کول جای دنین**
کول یوزلرک اک مهبلمدر .

یایلا اوزرندیمه اقلم سرتدر . لازستان طایغلرک
آرمستده قانل یو ساحه قره دکلرک تأثیریه هیچ

حسن ایتمز . یو جهته یو حوالیده یاغورلرک مقداری
آز ویاظله قیش آرمستد کی فرق سخوت قوتلدر .

یو بخارلرک نکاتی که زیاده قیشن قار شکنده
وقوعه کایر . حال یوکه کوچوک قاقاسلرک دکدره

متوجه اولان جبهه لر یی یکل معتلر بر اقلیمه مالک
اولدنی کی یاغورلر ده مبدولر . مثلا یاطومه
یاغورلرک مقدار سنویمی ۲۰۵۰ مترو یولبدنی حاله

قارصده سنوی آتجق ۴۵۵ میلیمتر و یاغور
دوشر . ساحه لیه داخل ارمستده سخوت اعتباریه
بر مقایسه یایق ایچون - قارصه عائد رقلری
بولدندین جهته - یاطوم ایله روانی نظر مطالعه یی
آلم . یاطومده ۱۵ درجه اولان سخوت
متوسطه سنویه روانده ۱۲,۲ درجه دوشر .
یاطومه کتون ثانیده سخوت متوسطه ۶ ،
حال یوکه روانده ۹ در . یاز موسمه کتجه
توزده یاطومده سخوت متوسطه ۲۴ درجه اولان مقابل
روانده ۲۵ درجه در . یو حاله یاطومه یایلا قیش
آرمستد کی فرق سخوت ۱۸ درجه دن عبارت اولدنی
حاله یو قورق روانده ۳۴ درجه یی یولبدنیکدر . اعظمی
واسغری مقدار نظر اعتباریه آیتیرا یه کورولور که
بعضاً مقیاس الحار ادره قیشنک ۳۵ درجه قدر
ایشدیک و یازین ۴۰ درجه قدر یوکلدیکی واقعدر ،
اقلیم یو شدنی سببیه یو اندقای یوکلن یایلا

اوزرندیمه هان هیچ اوزرمان یو جغدر هر طریقه
جیپاق و سیاه قایلرک کدرانکیز

اشکلکی اوزانیر . یورای عادتاً غریبه
لازستان شرقده قره باغ طایغلرک

اومانیق ساحه لر یی اوزرستده دها باز
بر شکل عریان آلان برچول حسنی ویر .

یو حوالیده یو تون پیشکلر وادیله
صیفتمشدر . ققط وادیله ییله قوراکلک

تأثیریه حس اولور . آراس وادینسده
زراعت اتجق اروا واسقا سایه سنده

یایلیر . وادینک بعض برلرندیمه ، میک
آزانی صولرک طویلا یوپ قالمستی موجب

اولور ، اراضینک اتی تعجیر ایدله می
بطافاق تولید ایدر و میسارلرجه سیوری

سینکلرک یوزله دانی یوکی برلده ایصینه
هیچ اکسک اولز . قیشلر وادیله

نسبه ملایم یکدیگدن چو یانلر صوقی موسمی
سورولرله اواره کیمز ویاظله طوغر یی یا یلا چاقیلر .

یونون ماورای قاقاسده ، آتاپولنیک برچوق برلرندیمه
اولدنی کی ، یو هجرت نوال ایدر طولور . صولر

بهرده سورولر وادیله ایشدریمی بر قسمی یازاره
سوق اولور . هرسته کورد چو یانلرک یو حوالیدن

ارضرومه حتی شامه قدر کورودنیکری قیو یونلرک
مقداری آتی : اون یی قدر تخمین ایدیلر .

درین اوچوروملر و طار یو غولاردن دالیندن اولان
روان یایلاسی اوزرندیمه کدره لرک ادهماری آلاجه

طایغ ، صوغانی طایغ و چلدر طایغدر . یونلر
قاقاسلرک کوچوک قاقاسلرک ذروله قدر یوکل

کده کده ک قاریشیت اسفاقتلر طایغلر یی ایچون
یایلاده مناسبت و متفانکت تأمینی قوای دکدر .

یوپالانک صولری (قور) ایله (آراس) نهرلری
یوشانیر . آراس متبع اعتباریه بر تورک نهریدر .

ارضروم جوارنده **یک کول** طایغدن ایش قورایه
یو یورواسین اووا سنک صولری نه ده طویلار . یوسورله

وآنجی ساحه واردغن سوکره طاهر اوستسن
 واولان دهاستانی یایر . هرمدکزک یک مهم
 لوبانی اولان پادام [۲۶] بوخی اواده و چورونه
 منعی فریده تاسیس ایدشدر . پامودن ایزونه
 کیند پرول دهاغوخرسی برچوان ایزی وادشک
 کاندازه برصفا کچور وچورون بر ارتفاعه کوویرون
 کوویرون بر قوردملا چیز . چوروه اوزنده سه
 وسرک کولچکسه و نهکسه رغا پورا اهاسی
 نهرن استفاده ایدر . بوچوالیده چوروخاوسنی
 ۴۰ ایل ۵۰ مترو اوستسده در . اوستدین منصبه
 قور مسانه ۸۵ مترو قور قدردر . سولر کولچکی
 وقت قایلر بوسانه بی آئی ساعده قطع ایدر .
 صاعر الیه جیران ایتدیکی وقت اون اون بی
 سولر ایت . فقط دودها کچدر وقایلر دوت
 بیتر کمن اول اوستونه دوزملر .

نهر ك جريانی پك شدتلی اولدنی کی جرائك بر
چوق یرلرنده قایاقلار بولوندىندن
قایاقلار اداره سی بویوك بر مهارت
تجربه و عمارسه ایست . بو حوالده
مولا شمش اولان مریه Mourier .

۱۲۱ چوروخ سباحتی شو صورلدا
تصویر ایدیور :

« بو ایجه واوزون قاقشاره ایلانه
دنه بیلدیکی زمان ، سورلک قاقش
قورقون بر سرعته سورولکدیکلی
اوردوک قورقماق مکن دکلمر ،
اوکزدده کولک یوزنی هان غامبلر
اورتن ویولکتری سد اغش کی
کوبون قایلر بو کسیر . اطراف کزد
صورل صجراد ، کوبورور و میبلر لانه
قایلر چایار . فان بو تهلکی دو کون
آرسنده اوقی اوجورق بو قایلر .

۱۲۲

۱۲۳

۱۲۴

۱۲۵

۱۲۶

۱۲۷

۱۲۸

۱۲۹

۱۳۰

۱۳۱

۱۳۲

۱۳۳

۱۳۴

۱۳۵

۱۳۶

۱۳۷

۱۳۸

۱۳۹

۱۴۰

۱۴۱

۱۴۲

۱۴۳

۱۴۴

۱۴۵

۱۴۶

۱۴۷

۱۴۸

۱۴۹

۱۵۰

۱۵۱

۱۵۲

۱۵۳

۱۵۴

۱۵۵

۱۵۶

۱۵۷

۱۵۸

۱۵۹

۱۶۰

۱۶۱

۱۶۲

۱۶۳

۱۶۴

۱۶۵

۱۶۶

۱۶۷

۱۶۸

۱۶۹

۱۷۰

۱۷۱

۱۷۲

۱۷۳

۱۷۴

۱۷۵

۱۷۶

۱۷۷

۱۷۸

۱۷۹

۱۸۰

۱۸۱

۱۸۲

۱۸۳

۱۸۴

۱۸۵

۱۸۶

۱۸۷

۱۸۸

۱۸۹

۱۹۰

۱۹۱

۱۹۲

۱۹۳

۱۹۴

۱۹۵

۱۹۶

۱۹۷

۱۹۸

۱۹۹

۲۰۰

۲۰۱

۲۰۲

۲۰۳

۲۰۴

۲۰۵

۲۰۶

۲۰۷

۲۰۸

۲۰۹

۲۱۰

۲۱۱

۲۱۲

۲۱۳

۲۱۴

۲۱۵

۲۱۶

۲۱۷

۲۱۸

۲۱۹

۲۲۰

۲۲۱

۲۲۲

۲۲۳

۲۲۴

۲۲۵

۲۲۶

۲۲۷

۲۲۸

۲۲۹

۲۳۰

۲۳۱

۲۳۲

۲۳۳

۲۳۴

۲۳۵

۲۳۶

۲۳۷

۲۳۸

۲۳۹

۲۴۰

۲۴۱

۲۴۲

۲۴۳

۲۴۴

۲۴۵

۲۴۶

۲۴۷

۲۴۸

۲۴۹

۲۵۰

۲۵۱

۲۵۲

۲۵۳

۲۵۴

۲۵۵

۲۵۶

۲۵۷

۲۵۸

۲۵۹

۲۶۰

۲۶۱

۲۶۲

۲۶۳

۲۶۴

۲۶۵

۲۶۶

۲۶۷

۲۶۸

۲۶۹

۲۷۰

۲۷۱

۲۷۲

۲۷۳

۲۷۴

۲۷۵

۲۷۶

۲۷۷

۲۷۸

۲۷۹

۲۸۰

۲۸۱

۲۸۲

۲۸۳

۲۸۴

۲۸۵

۲۸۶

۲۸۷

۲۸۸

۲۸۹

۲۹۰

۲۹۱

۲۹۲

۲۹۳

۲۹۴

۲۹۵

۲۹۶

۲۹۷

۲۹۸

۲۹۹

۳۰۰

۳۰۱

۳۰۲

۳۰۳

۳۰۴

۳۰۵

۳۰۶

۳۰۷

۳۰۸

۳۰۹

۳۱۰

۳۱۱

۳۱۲

۳۱۳

۳۱۴

۳۱۵

۳۱۶

۳۱۷

۳۱۸

۳۱۹

۳۲۰

۳۲۱

۳۲۲

۳۲۳

۳۲۴

۳۲۵

۳۲۶

۳۲۷

۳۲۸

۳۲۹

۳۳۰

۳۳۱

۳۳۲

۳۳۳

۳۳۴

۳۳۵

۳۳۶

۳۳۷

۳۳۸

۳۳۹

۳۴۰

۳۴۱

۳۴۲

۳۴۳

۳۴۴

۳۴۵

۳۴۶

۳۴۷

۳۴۸

۳۴۹

۳۵۰

۳۵۱

۳۵۲

۳۵۳

۳۵۴

۳۵۵

۳۵۶

۳۵۷

۳۵۸

۳۵۹

۳۶۰

۳۶۱

۳۶۲

۳۶۳

۳۶۴

۳۶۵

۳۶۶

۳۶۷

۳۶۸

۳۶۹

۳۷۰

۳۷۱

۳۷۲

۳۷۳

۳۷۴

۳۷۵

۳۷۶

۳۷۷

۳۷۸

۳۷۹

۳۸۰

۳۸۱

۳۸۲

۳۸۳

۳۸۴

۳۸۵

۳۸۶

۳۸۷

۳۸۸

۳۸۹

۳۹۰

۳۹۱

۳۹۲

۳۹۳

۳۹۴

۳۹۵

۳۹۶

۳۹۷

۳۹۸

۳۹۹

۴۰۰

۴۰۱

۴۰۲

۴۰۳

۴۰۴

۴۰۵

۴۰۶

۴۰۷

۴۰۸

۴۰۹

۴۱۰

۴۱۱

۴۱۲

۴۱۳

۴۱۴

۴۱۵

۴۱۶

۴۱۷

۴۱۸

۴۱۹

۴۲۰

۴۲۱

۴۲۲

۴۲۳

۴۲۴

۴۲۵

۴۲۶

۴۲۷

۴۲۸

۴۲۹

۴۳۰

۴۳۱

۴۳۲

۴۳۳

۴۳۴

۴۳۵

۴۳۶

۴۳۷

۴۳۸

۴۳۹

۴۴۰

۴۴۱

۴۴۲

۴۴۳

۴۴۴

۴۴۵

۴۴۶

۴۴۷

۴۴۸

۴۴۹

۴۵۰

۴۵۱

۴۵۲

۴۵۳

۴۵۴

۴۵۵

۴۵۶

۴۵۷

۴۵۸

۴۵۹

۴۶۰

۴۶۱

۴۶۲

۴۶۳

۴۶۴

۴۶۵

۴۶۶

۴۶۷

۴۶۸

۴۶۹

۴۷۰

۴۷۱

۴۷۲

۴۷۳

۴۷۴

۴۷۵

۴

برينه خوغرى قوشار. قايناق نهايت سوروكلوب
قايلار چارباچى ظن ايتكىدن كىيىزى ايلمازك
قارماق و انديشه ايله كوزلر كىيىزى ، نرم
كىيىنكى سرمارا كى . قايناق نېشە سوروكسىز
قشطان و آنده قايناق قوشى و ماھىر بر اطراندى
مايور و مايدىلر ك بردن اولدىنى بده دولدىكى وعاد
سوتويلر ك كچين قايلار ك ارق ارقه كرده اوزافلرد
قاشل اولدىنى و نهر ك ايتكىلر كى كىن سوروك
بىكىن كىشنى دھا ساقىر بر بارچىستە كىن سوروك
كرىدىكىزى كوز و سورىع نېشلە م شاشار ، م
تېلەكى آلاغنى اولدىكىزى كورەك سورىك
بر سوتلر بر چوق زىق زاپار سورەك . نهر ك
ساجندن ورسا نھە كىلار ك و دھامما ماورە پاينار و
كىدىلر . ك تېلەكى بر آھار ناغما جور وھە

مشاهده می‌شد. «حقیقه» انبیا به بردشت و بی‌بیوردی،
 لکن یو پارلک عمیر لردن یری ووردن یکن یو لیجری
 نین سورته کیدن ایتش اولور ایتش دوشونه
 یو قوروی کیددن کوله آکنه بکجه . سیل
 بودیک جدارلرک آنکریه چاریه قی آتیور و یوغازده
 کند ی ناغندن بقیه یول برافوری . یو جهانه
 یارکیرلرمی کولکیرنه قرد صویه صوفدق
 یو تیکلیم یولی برافورم قرد تعقیب ایتدک .
 نهایت برقصایه اورغاملر . وادینک کیشیلرکه یره
 واردق »
 «طروطم کوله یافلاشد » وادی کیشیلوردی .
 فطک ایل یول نه صو اچندن کیشکی . ووراده
 آرز درین اولان طروطم چاقق طاشلر نمن مرکب
 یورنانه آتیوردی . نهیا سورلر اچنده فاشن اولی
 چارلاردن کیدک ، فاشن کولی کوردک . کولی
 کیک اچون قولانیان اسطه ک ایتدائی

۱۸۷۷ قمری - روس کمار بر سنک مقدم فافا حید
۱۸۷۸ برلیه معاهدہ سیر روسیہ بر ترک ایدرک ایدر
بروسیت - لیتروس معاهدہ سن قدس لغرد ایدر ایدر

بر سال ایدی . بوسال یان بکا کیش و بربرته
ایچه بغلاشی ایکی آغاج کوئو اوزورنه اوزاتین
اوزون قالاسلارن عبارت ایدی . صالمه منظره سی
دوره انسانلک سولر اوزورنه اکی جیغقلری زما
خاطر لاتوردی . یوکسلکه اولان صباح کونشی
شبدی کولی یئکجه رنگه بوغوردی . قیانه
قیده غرض ایتدیک کوزل وعطشلی منظره قه
انسان هیجان کیتن لک آله سرایدیم . چوق
یوکسلک وچیلاقلاری و دیکنکاری ایلک هیت
اکتیز اولان طالع اوزورنه کومولن بولطیف کولک
لاچورد سولری ایتیده ، ایلدیک ساری ورمزی
رنکاری لک دیرنه قدر عکس ایلدوردی .
خیتت اسکونی ، بولاری لک یوکسلک قایلر
آرمده قورمش قوتالارک وشاهینلرک جیغقلری
آله صده نوز سوزی ...

آراس واديسي ارضروم يوكسك اوواستنده قره صو
دينلن غربى قرائك قسم علياسيله رابطه پيدا ايدەرك
زوان وارضروم يايلاىرى آراستنده پك طبعى بربول
تشكيل اتمش اولور .

فانسانیه ضعیف پر دره حائده کین آراس
بر آز سوکره طار پازات جدار آورنده هیتلی
بر بوغاز و جاده کثیر. بر جوازدهک چیلای تهرک
قرصی. مایه پیش نک کیلی ومارانی طیه قری
کلبغری. برخطره کوستر وکیل طیه قری آورنده
بربر اوزون طسارل تشکیل این طوز طیه قری
اوزرلیره کوش ووزدی وقت پک اوزافدن بارلار.
دوا یلیده میوه آخاماری ایته کوملن سوغی
برقمه اولان **فاغاماری** جورانده واقع اوقی
طانی دنیاوه موجود قایا طوزی کتله تهرک الک
سجیدر. بوزدن چیلایون طوزور و ساطک تقدانه
مینی پک اوزافره قدر کولور بارلار.
ایتمده روان تقلیده سر صایدلر.

قور قارصك ۳۰ كيلومتره شالنده
طوغاز. الله اكبر طاغندان ايئي
صورتك بر قسقي طوباز و آرد هاندن
كهرك بو ارهه يي يالداينده طوبازلر
آچار. واديسي عموميت اعتبارله
غريمت و آز مسكوندر. يالكر
بعض طاغنيق برلرده بر قاچ مرعا
كورولور.

دها شماله دکره قاوشمق ایچون
کوجوک قافقاسلر آره سنده کندینه

طیار بر یول آچش اولان جورنغ
نهرینه کانهجه بوده تور کیده، ارضرومک
شمانده کاوور و طاغنده طوگار. لازستان
اغلو بئزک جنوب یا جلاری بی تعقیب ایدر و غایت

طارودرین یوغلارچنده ۳۰۰ کیلوغرامه یارلارلە کەن
موکەرە **اولئی چای ایلە** برلەر **و آغونین** دەهه
یوغلاردرن چیقەرە یوغلاردرن برئی اووا یایار
آغون یوغلاردرن ایدیک یوغلاردرن **آتەر** طرطنه
انسا ایلشئی اطراق ییلاغمک سوبئی برصمدر.
چوووخک طاغلار آرمسدن چیقەزەن اول آلبەنی
تاعەلک و حنیسی کاورو طاقسندن این و اولئی
جایە قاریشان **طورطوم** سویدر . اضریمەن
باطومە کیدن یول یووادیتن طار ویدرین آریزئی تعقیب
ایدر . یو خوالیدە طوملوشئی اولن بر سییاح
تەمساشائی سوورلە خلاصە ایدیور [۸]

«طۇرطۇم سېلىنى تەقىب ايدىيور ايدىك . اوزىك
جوارىدە وادى بىردىن چوق طارالدى . ايكى يوكىك

[۲] ۱۹۱۴ ایستاتستقلرینه کوره باطومک نفوسی ۴۴,۹۰۰
 قارصاک نفوسی ۳۵,۴۶۲
 [۳] J. Mourier باطوم وچوزوخ حوشه سی
 ۱۸۸۶ Géographie

فارسدینی برادر. لکن يك ظاهر اولان نيكلكوره
رغمًا قاجارلك مهارت و جرأت سايه‌سنده بر قضا
وقوع يك نادر در . قايقار چورولخ مصنفين
بايلمه اوج ساعته واررتر. عودنده نيرى تعقيب
من آنچه بر يوله طائفه‌لردن بر قايقى قايقى يلكه
لقى صورتيه جريان قارنى بچقيه‌بايلير. [۱]

قارص ، آردهان وياولوم حواليسى اهالىسى
اكثرت عظيمه‌سى مسلمان اوليق اوزره تورك ،
كورد ، كورنى ولازدر . ارمينيرو بو حواليله يك
Mittheilungen von - ۱۸۷۵ g. Radek [۱]
Peter oann مجموعه‌هيك ايك نومردى نهمده نشراتيكي
بر مقاله‌ده چورج عيسى توركيابه عالم ايك نومرده ايشلين
قايقار مقررلى ايك يوز وئرق كوستر كمكده . بو مقدار
شيدى دعا آركش اولسى عثمندار .

آزدر. الكدمروف جغرافياشناسارك چيرمش اولدوقلى
عرق خريطه‌لرى ، يالكز باولومك جنوبنده ساحله
كوجوك برمنطقه ايله داخلده قارص‌چاين ايله آراس
چاين آرمسنده محدود كوجوك بر پارچه اراضيك
ارمينلر طرفندن اسكان ايديلىش اولدوقلى اشارت
ايتكمده .

فائق صبرى

ماضى بر ارجاع نظر

— ۱ —

نظر مرمى ماضى بر ارجاع ايده‌جك اولورسوق ،
وقتيله ييرازس ايتيراولورلغندن صوكرا ، عثمانى
دولتك - بوتون ساحالارنه حاكم اولدوين بر قارا
ده‌كز كوروزر . او قوجا ده‌كز ساده بر عثمانى
كولى . ايدى .

او زمانلر فرانسه قارلارى .. دولترك آرگنه ،
پادشاهلر يزه حلال ايتيلر و چوق ساعده‌لور اومايتلر
آشلردى . بر آزر صوركارى و نه‌يكيلر ، انگيلزله
فلنكيلر باشلشدر .. اولرده ساعدات مخصوصه
نائل اولشلردى .

لكن قاراده‌كز بكر وعصيتى محافله ايتش ..
بر وئتر اورايه كيرديان يالكز عثمانى سانجى ،
يالكز .. اما يالكز عثمانى تجار كيلرى اولشدر .

قارا ده‌كز ، هم تجارت ايجون ، هم سرفساين
ايجون يك قيتندار ايدى . اسك قوملر بونى يكلى
تقدير ايتيلدى و جهان قارلارنك بويوك مركزلردن
برى سايلارلدى . شالى آوروپادن آسايك اعماقه
كيره‌ك تا هندستان كيدن بويوك ايلك و غايت
مهم تجارت بندرى قارا ده‌كز ايدى .

واقعا بوهند بونى يك اوزون ايدى ؛ فقط موجود
ايدى و نيكلكه‌چي زمانلر تجارى مبادله‌جرا ايديلوردى .
آلمان مورخيندن دوتوقر (هايد) دوتوقر
(شامردن) لك ايكى مهم كنابلرله بويخت ، وضوح
تام ايله ، ذكر و بيان ايدلشدر . اوله‌صليب‌دورنده ،
۱۹۹۷ ، پاسپار ، خريستيانلى آهل اسلامه‌سلاح
صاعدتن منع ايتش اولدولرندن ، و نه‌يكيلر هندستان
ايله اجراي تجارت ايجون يول آراشلر ؛ و بونلردن
تجارت اربابى اولانلر قاراده‌كزله آزاق ده‌كزى
بوهندم برلشدر . طبيعى ، بوزلرى هندك
بر مدخرى ديك اولورلوردي . سواحلك هر هانكى
بر ليان جسم و معيب بر حيوات ايشارى ايدى .
و نه‌يكيلر ، بونى آكلامشدر و عظم اسفاده‌لر تامين
ايله‌لشدر .

غيا ، قاراده‌كزك شو تعريفه‌تيره كوره ، استانبولك
درجه اهميتى يحق تصوير و تعين ممكن اولمايلىرى ؛
عالمك مضبوطى ، بلكه مسعودى اولان سلطنت
سنه‌لر ك بو تختكاهى ، هر زمان جدال و استرقابه
باعث اولشدر ، چونكه كاشان ايجنده بوتندن داها
مستثنا بر موقع بوئدر . استانبول ، شيدى به قدر

ميلونله جان و قان هندر ايتكمده معلق و محقق فاعل
قالشدر .

آوروپا ديپلومابارى ، موسوق سياسستك بو
خوبرترانه ماهيتنى ييليمز ده‌كيلردي . لكن بونلرده
هر حادثه‌ي كندى حسابلرته يونتارلردى . و لكچوق
انسانيت پروانه حصاريله متحس اولدوقلى يك نادر
آلدرده يله ، « حلال مصداحه » كيبى سوزده پارلاق
معناده قيرسمر و خطاندن غير سالم سياستلرله مقنون
قالشدر .
ديپلومابيلر ك شرق سياسستنده بوتون
ديپلومانلر آلمانلر كيتشدر . هر ديپلومات شرقى
مسأله‌لر كندى دولتي منافعه‌لر تامين خصوصى
دوشونش و يو ايه هر وقت بر چوق منق نتيجه‌لر
ويرمشدر . نهايت بو نتيجه‌لر ، دولترك نخرىصاتى
او درجه آرتيردى ، كه اختلافات و احتراماتك مدعش
جرايى قارشيسنده ، عدالتى ظهورندن باشقا
مشكللك حلالى قالمشدر .

معلومدر كه شرق مسأله‌ي بزه بر دولت‌عليه
رويسايمانلىد . بو قاراده‌كز - بوغاز مسأله‌ستندن
باشقا برقى ده‌كيدر . بناء عليه روسيا نه اولورسه
اولسون ، بزم ، شال دولته عصرلرجه دوام ايدين
سياسى مناسبازى شو شاهده تدقيق و تتبع ايتيمز
قالمدهن خالى دكمدر . قارا ده‌كز - بوغاز مسأله‌ي
ايله ايدى علاقه‌دار قالاچمز حياتى برمسئله اولدولرندن ،
تدقيقات نفدر تعميق ايديله سزادر .
بوتلك ايجون تيمنازى ، آتيدك مباحثه ايتيردى ؛
و هر بحثه سوزك زمينى تاراشى حقيقت‌دايره‌سنده
افاده‌ي مختصر طولوق :

- ۱ - ماضى بر ارجاع نظر
- ۲ - كوجوك قايتارى معاهده‌نامى و ذيلى
- ۳ - ايلك انقلازلر
- ۴ - خنكار اسكندى معاهده‌نامى ۱۳۵۷
- ۵ - پاريس قونفرانسى و ذهينى
- ۶ - قونفردن قونفرانسه
- ۷ - ۱۲۸۶ لوندرا قونفرانسى
- ۸ - قونفرانسندن صوكرا ، برلين مؤتىرى
- ۹ - ۲۲۵ - ۲۲۵
- ۱۰ - عثمانى انقلابى و روسيا
- ۱۱ - باقان حربى و حرب عمومى
- ۱۲ - تتبع و مطالعه .

تستاريج

دولت عليه - روسيا سياسى مناسباتى

قاراده‌كز - بوغازلر مسأله‌ي

مدخل

ملترك مقدران فونقهده الهك مقدران واردر .
روسيا ، بونك ايك بويوك بر شاهده اولشدر :
روسياك استيلامى سياسى تقدير ازلى به مقابر
نوشدى . بالانجيه ، بر هر ج و هر مدير ، كيديلور .
روس انقلابى ، هر كون يك بر صفحه كيردكه
حيرت ايتيمك ممكن ده‌كيدر . اسبان ، حيرتن
ايديه‌يه .. انديه‌ن تردده دوشدكه دوشوبور
نه ده‌جكه شاشوب قايلور .

آرتق روسياده قتل بر حكومت شكلى تأسس
تقريرى ، زمان دييلين حكيدار مطلق و بره‌جكى
برادر تابعدر . هر حالده روس ايتيراولورنى ، پاخود
چارنى بوتون عنعناتيله عودت ايديمز . يكى يكى
جكومتلر ، يكى بر دورك هنوز تجريره ايديمش ..
بوشو ايتان علائده تطبيقندن نه كيبى نتايج ايله
شيدى بكي هنوز آكلشيلدمش ، يكى اداره اقاينى
يله - اوزون زمانلر اوغراشوب صاواشه‌چىدر .

شوربانى مختفدر ، كه عصرلرجه آوروپايه قارشى
تجاج و تشديد موقعنده بولوان ميب قوت زوال
ولشدر ؛ بوتندن صوكرا برينه قائم اولاجى بر
شبه يله آوروپا - تعبير ديكرله - هرچ اولانلر
سلى آوروپا ساعده ايديمك لازمكلاير . مع هذا
بوتون آوروپايك چوق علاقه‌دار اولدوينى و اولاجى
و كس انقلاب حاضرى يك چوق زمانلر بوتون آوروپا
ايلومانلارنى دوشوندره‌جك ماميتددر .

اوتندن برى مملكتنده فلاكتلر ياقديرمش ،
وجودتلك هر ذمرسته قولوملر ساجش اولان
ولشدر ؛ بوتندن صوكرا برينه قائم اولاجى بر
سوق سياسى جهانك معلوم و مسلميدر . بو
سايله مناسبته‌لر اولان دول و حكومتلر ايجنده ،
ركباداغا برنجه سنده بولونش .. روس بوليتيه‌سندن
انما و مستير - مختصر اولان هب نوركي اولمشدر .

۱۳۲۴ عثمانى انقلابى - كندى سياسى ايجون -
ل خبر عدل ايجون موسوق چارنى ، غنيم قان
رومل ملاقاتى ؛ راقونجى ده احيا ايسا .
قله كه‌لك و هئتلر آلكاد ججه مدعش واسطه‌لر
وسيله‌لرله بوتون بالقارلى زير و زرايتدريمش .